ÀNGEL GUIMERA

JOAN DALLA

DRAMA EN TRES ACTES

IMP. LA RENAIXENSA

JOAN DALLA

ANGEL GUIMERÀ

JOAN DALLA

DRAMA ORIGINAL EN TRES ACTES

Y EN PROSA

BARCELONA

Imp. La Renaixensa, Xuclá, 13

1921

PERSONATGES

LAYA
JOAN DALLA
SEVERET
DUCH DE BERWICK
CORONEL FERRER
COMTE DE BAR
RAFEL DE CASANOVA
DURAN
OLIVER
GERVASI
FRANCISCO
BLAY
COMTE DE PLASCENCIA
JULIÁ
OFICIAL DE CAVALLERIA
OFICIAL ORDENANÇA

SOLDATS Y GENT DEL POBLE

La escena a Barcelona en 1714.

Les escenes III y VI del acte segon foren escrites tenint al davant la *Historia del memorable sitio y bloqueo de Barcelona* del reverent D. Mateu Bruguera, protonotari apostòlich, benemèrit de la Santa Sede, acadèmich dels Quírites roman y de número de la Real de Belles Lletres de Barcelona.

Acte primer

Botiga de daguer mig destruhida per haverhi caygut una bomba. Per la porta del carrer se veuen altres cases d'un barri modest, móltes d'elles malmeses pel bombardeig. Es al matí.

ESCENA PRIMERA

GERVASI y CORONEL FERRER

GERVASI, *impacient a la botiga, esperant al Coronel Ferrer. Després, vegentlo arribar.*

Mon Coronel.

FERRER

Ep, Gervasi!

GERVASI

Mon Coronel: bon dia.

FERRER

No s'ha llevat la Laya?

GERVASI

No se n'ha anat al llit aquesta nit. Ha anat a vetllar a la seva tia Rita, qu'està mólt mala d'una feri-

da, que també va caure l'altre dia una bomba a casa seva, matantli un fill de tretze anys, y...

FERRER

Me portas cartes?

GERVASI

N'he porto una de carta. *(Trayéntsela del gech.)* Perque l'he anada a recullir d'un lloch mólt perillós, que ja hi haviem quedat lo dia abans per certes senyes ab un soldat de Felip V, que mentres no'l matin es ab qui m'entench. *(S'ha anat buscant la carta.)*

FERRER

Corre, dónamela.

GERVASI

Aquí la teniu. Y quines angunies qu'he passat, que no us ho pensèu pas.

FERRER, *llegintla.*

Ja se't recompensarà.

GERVASI

Be ho espero, perque ho merexo.

FERRER, *després de llegir.*

Està bé. Jo't faré un bon present quan te casis ab la Laya.

GERVASI

Axò del casament va llarch per... pel dol de son pare, y perque diu que no's vol casar fins que s'hagi acabat la guerra, guanyant els d'aquí.

FERRER

Axò no serà.

GERVASI

Es clar que nó. Jo per ara m'acontentaría, quan hagi guanyat el rey Felip, ab un bon grau militar en son exèrcit, que vull anar amunt. Y vull que la Laya fassi paper al món, pel cap més baix coronela, com vos sóu coronel.

FERRER

Noy: veig que no t'acontentas de poch.

GERVASI

Y donchs!

FERRER

Però a tot s'arribarà un cop rendida Barcelona, que n'hi hà per pochs dies. Y potser hores. Ves que'm fas dir!

GERVASI

Y es clar, que prou se veu venir.

FERRER

Però sobretot que no descubrexin la meva correspondencia ab els de fòra, que t'hi aniría la vida.

GERVASI

Y a vós també. Sinó que a mi, a més dels perills que corro a la plaça, corro'l perill de que la Laya m'aborrexi. Ella es com era son pare, mólt catalana, y per rès del món se casaría ab un traydor, qu'es com me dirien si sapiguessin mos tràfechs ab los enemichs d'aquesta Terra.

FERRER

Sinó que al capdevall no't quedarà més remey que férloshi a saber.

GERVASI

Axò serà quan la ciutat estiga rendida y aquí manin els del rey Felip.

FERRER

Y vols dir qu'ella, al veure que'ls amos són altres, será d'ells ab facilitat. No es axís?

GERVASI

Axís mateix. Tothom al cap y a la fi vol ser dels que manen. Quan ella'm vegi vestit de militar y ab un bon grau, ja veurèm.

FERRER

Axò ho veuràs tu, que a mi tant se m'endona que't casis ab la Laya com ab qualsevol altra xicota.

GERVASI

A mi nó, perque a la Laya me la estimo més que tot lo del món. Y com ella també m'estima a mi li donaré entenent de tot lo que jo vulga. Ella té bon cor, y s'ho creurà, dihentli jo, que tot ho he fet pel bé dels de casa nostra.

FERRER

Sí, perque lo que jo faig y lo que t'he donat entenent que fessis es per ajudar a la Patria perque en son dia puga fer una pau honrosa. No es axís?

GERVASI

Tal com dihèu, y jo no més us servexo en aquest sentit.

FERRER, *escrivint ab un llapis.*

Ara aquesta nit que arribi axò al camp dels contraris. Sobretot assegúraten.

GERVASI

Se farà lo que's podrà.

FERRER

Assegúraten bé, que ha d'arribar al mateix Berwick.

GERVASI

A n'en Berwick? Què dièu? Y'l conexèu força a n'en Berwick?

FERRER

Com a tu mateix.

GERVASI

Ab la diferencia de que a mi'm manèu y ell us mana a vós.

FERRER

Fins a cert punt me mana, perque devegades també m'hi encaro.

GERVASI

Però us mana, vaja, y no us ne donèu vergonya.

FERRER

Prou!, que veig que ab mi ets massa atrevit, y jo sóch coronel dels exèrcits de Catalunya.

GERVASI, *somrient.*

Ells s'ho pensen.

FERRER

Càlla, que ve gent. Y no vagis lluny per si't necessito.

ESCENA II

GERVASI, FRANCISCO y LAYA després.

FRANCISCO, *que li falta'l braç dret.*

Y la Laya?

GERVASI

Encara no l'he vista.

FRANCISCO

Dexèume seure, qu'estich cansat.

GERVASI

Vós ja no deuriau treballar sense'l braç dret.

FRANCISCO

Potser si que us crèyau que, emportàntsemen un braç, ja no faría guerra als enemichs de Barcelona! Donchs contra d'ells m'he mogut tota la nit traginant pólvora y ajudant als que queyen, que n'han caygut mólts aquesta nit. Veurèu: me tiren el braç al coll els que poden. Y axís anèm

LAYA, *entrant.*

Ola, noys!

GERVASI

Y la Rita?

LAYA

No passarà d'avuy la pobra. *(A en Francisco.)* Fes foch y manxa.

FRANCISCO

Ja va! *(Va a encendre la fornal y manxa.)*

LAYA, *a Gervasi.*

Què hi hà?

GERVASI

Què vols que hi hagi? Que'ls portells són més amples, que han fet feyna aquesta nit.

LAYA

Els malehits!

GERVASI

Y que no hi haurà remey, que som a les acaballes, y haurèm de capitular.

LAYA

May! Primer morir tots. El dia que va caure la bomba que va fer a troços al pare y a aquest li va pendre un braç, aquí mateix ell m'ho deya: rendirnos, may, Laya; primer calar foch a les cases y morim tots dintre.

FRANCISCO

Quan tu m'ho digas, Laya, calo foch a la meva pobra barraca. Ja tu ho sabs. *(En Gervasi riu dissimuladament.)*

LAYA

Jo tinch esperances de que'n sortirèm, perque Santa Eularia farà un miracle.

GERVASI

Donchs tothom les va perdent les esperances.

LAYA

Axò es mentida, que no les pert ningú, y si no venen auxilis de Mallorca patirèm fam; però no'ns rendirèm, malviatge!

GERVASI

Donchs el Coronel Ferrer me deya...

LAYA

No me l'anomenis may al Coronel Ferrer, que jo crech que'ns es traydor, y no voldría may tenirlo davant.

GERVASI

Donchs a mi, Laya,'m vol bé, y diu que'm farà pujar si'l vull creure.

LAYA

Còm te farà pujar? Venente tu al enemich, qu'ell me penso que ja ho està de venut. Y tothom s'ho pensa. Y'l dia que jo sàpiga que tens tractes ab aquests lladres y assessins de casa nostra haurèm renyit per sempre. Primer morta que casada ab tu. Y àbans potser jo matexa't treuría del món. Ab els que van matar al pare! *(A Francisco.)* Francisco: fem feyna!

FRANCISCO

N'hi hà móltes d'eynes trencades.

LAYA

Senyal que les fan servir.

ESCENA III

LAYA, FRANCISCO, GERVASI y BLAY

BLAY, *entrant.*

Deu vos guart a tots.

LAYA

Què portèu, Blay?

BLAY

Aquesta eyna, que clavantla la nit darrera a un francès se m'ha torsat.

FRANCISCO

Quin cop vàlgam Deu! *(Mirant l'eyna.)*

BLAY

Sinó que jo no l'he dexada anar l'arma, y ell ha

caygut mort, y l'eyna, bona minyona, m'ha seguit, encara que torta y mig trencada.

FRANCISCO

Ja l'adressarèm, que s'ho mereix, vaja!

LAYA

Si, Francisco. T'hi veus ab cor?

FRANCISCO

Fes lo que't diré. Si jo pogués ab aquest braç, mala negada! Però no puch!

LAYA

Entre tu y jo.

GERVASI

Què sabs tu, dòna?

LAYA

El pare era'l millor daguer que hi havía, y jo, encara que dòna, n'apendré ab en Francisco, qu'era un bon fadrí de casa, perque no'ls hi faltin armes als nostres. Ells són deu per cada hu de nosaltres; però'ls nostres tenen més brahó. Veritat, Blay?

BLAY

Sí, perque'ls de casa defensen la rahó, y ells són uns bandolers.

LAYA

Sí. Y si cal hi anirèm les dònes y tot.

FRANCISCO

Jo lo que voldría es tornar a tenir aquest braç, que devegades fins me'l sento. Y ja veurías els ganibets que faría, y les dagues, no tan pulides, per xò, com les feya'l pare d'aquesta.

LAYA

El pare sempre ho deya que tu eras el millor fadrí que tenía, pobre Francisco! Dónam l'eyna, Blay!

BLAY

Sí, que aviat haurà de tornar a servir, que sabèm que la mala gent te de fer una altra embestida abans d'una hora per l'esboranch del Portal Nou, y casi no tenim gent per defensarlo. Aquesta nit n'han mort mólts de paisans nostres. Ara's troba ajuntat el Consell, y en Casanova està dihent que vol sortir a la muralla portant la bandera de Santa Eularia.

LAYA

Véshi, Gervasi; véshi, y vínansho a dir.

BLAY

Potser no sortirà en Casanova ab la bandera, perque'l Coronel Ferrer li fa la contra y fins ha parlat de capitular.

LAYA

May! May!

BLAY

Tothom se li ha tirat a sobre, y fins li han cridat traydor.

GERVASI

No es traydor, sinó que veu les coses més clares que'ls altres, y a n'ell l'amor a la Terra no'l cega com a mólta gent, que'ns està perdent a tots. Ho sents, Blay? Y a aquesta, qu'està cega també.

LAYA

Vés, Gervasi; vés!

GERVASI

Me'n hi vaig.

ESCENA IV

LAYA, FRANCISCO y BLAY

BLAY

Veyèu d'adobarme axò, que ja us he dit que's torna al foch desseguida, que l'enemich va a embestir avuy ab més força, que'ls han arribat més batallons y volen fer abans de migdía un vaytot.

LAYA

Donchs també'l farèm nosaltres un vaytot.

BLAY

Es que som mólt pochs nosaltres.

FRANCISCO

No ho diguèu més axò.

LAYA

Ay si entressin avuy els somatents del marquès de Poal, que són mólts centenars y ja's troben mólt aprop!

BLAY

En Gervasi assegura que no podràn passar.

FRANCISCO, *a Laya.*

Pica més fort. Và!

LAYA

Pico tan fort com puch.

FRANCISCO

Si jo tingués el meu braç! Per Deu!

LAYA

Jo crech qu'entraràn avuy.

FRANCISCO

Es que en Gervasi...

LAYA

Déxal estar en Gervasi, que no sembla sinó que s'alegra de les nostres desgracies. Com que s'escolta al Coronel Ferrer, que ho veu tot negre!

ESCENA V

LAYA, BLAY, FRANCISCO y GERVASI

GERVASI

La plaça de Sant Jaume es plena de gent. Quin esvalot! Y, a dintre,'ls conseliers, quines baralles! Fins n'hi hà que s'han begut l'enteniment y volen tirar el Coronel Ferrer per la finestra!

LAYA

Me n'hi vaig per, si li tiren, arrossegarlo.

GERVASI

No't moguis, que t'haig de contar móltes coses.

LAYA

Digas.

GERVASI

Ja no entraràn els sometens del marquès de Poal.

BLAY

Què dièu?

GERVASI

Les tropes de Felip y móltes de franceses els han sortit al pas y'ls han dispersat, y'ls han fet a cents de presoners, penjantne mólts d'aquests.

LAYA

Mólts d'aquests valents. Dígasho tu mateix: valents.

GERVASI

Valents? Y no'ns han vingut a socorre! Cobarts!

LAYA

No'ls hi diguis cobarts, per Deu!

GERVASI

Y maltracten al Coronel Ferrer perque creu que hem de capitular!

BLAY

May capitular!

FRANCISCO

Primer morir tots, com deya la Laya.

LAYA, *a Gervasi.*

Y tu potser també voldrías capitular?

GERVASI

Quan ho diu'l Coronel Ferrer...

LAYA

Vésten del meu devant!

GERVASI

En Casanova creu que salvarà la ciutat sortint aquest migdía pels carrers ab la bandera de Santa Eularia, y es ab els canons que s'hi hà de fer, que ab la bandera sola...

BLAY

Y nosaltres que no hi som per rès?

GERVASI

Nosaltres sí; però perdent terreno, com ho estèm fent cada vegada, y donant la vida. Quants n'han mort aquesta nit?

FRANCISCO

No ho sé.

GERVASI

Més de doscents. Y als hospitals no hi caben els ferits.

LAYA

Be prou que ho sabèm! Y segons se veu venir avuy serà pitjor.

FRANCISCO

Del dia d'avuy'ns ne recordarèm sempre més.

BLAY

Sí, del onze de Setembre.

GERVASI

Y no arriba blat de Mallorca ni d'enlloch.

LAYA

La fam ray! Aguantarla.

ESCENA VI

LAYA, GERVASI, BLAY, FRANCISCO, en JOAN DALLA y en SEVERET, sempre de la mà del séu avi.

DALLA

Còm està aquest carrer! Si ab prou feynes el co-

nech! Ave María! *(Entrant.)* No es aquí a casa l'Anton, el daguer Anton?

LAYA

Sí. Y vos no sóu en Joan Dalla de Mura?

DALLA

Sí que'l sóch. Donchs el venía a veure al Anton.

LAYA

Oh, es mort el pobre pare!

DALLA

L'Anton també es mort?

LAYA

Va caure una bomba aquí a casa, y'l pare... Tantdebò m'hagués mort a mi per conte d'ell, perque jo no servexo per rès, y ell matava enemichs cada dia. *(En Severet se posa a plorar.)*

DALLA

Quína tristesa que'm fa'l no trobarlo, tan amichs qu'erem! Y tots dos nos estimavem la nostra Terra d'una mena de manera...

LAYA

Y tant content qu'estava'l dia que va morir! Perque'l dia abans havía fet un acte de valor que fins el Conceller en Cap l'havía abraçat aquí mateix, que'l va venir a veure al saberho. Donchs sí; anavem a perdre mólt terreno. Els enemichs havien esbotzat la muralla y se'ns havien apoderat d'un lloch que'ns perjudicava mólt. Els nostres ja's retiraven, cedint lo pas als d'en Felip, quan el meu pare se'ls hi posá devant encarantse ab l'oficial que'ls comanava y engegant l'arma contra d'ell. Ab tanta sòrt, que'l tombà d'esquena dexantlo mort en sech.

Y'ls que'l seguien varen perdre'l coratge, cobarts! Y avançà'l meu pare ab els nostres. Y seguiren tirant y ells fugint, perduda l'esma, cayent casibé tots y rematantlos nosaltres. Quin munt de morts!, deya'l pare al contarho. Ah, si no hagués caygut a casa la malehida bomba, quínes coses hauría conseguit lo meu pare per la nostra Catalunya! A mi'm desespera, y a cada nou combat, al veure com els enemichs avancen, jo'm dich rabiosa, mossegantme els llavis desesperada: Ah si'l pare fos viu! Ah si'l pare fos viu! Nó; no hi serien, nó, allí hont són avuy'ls enemichs de casa nostra!

DALLA

Donchs ara per ell y per mi'ns toca més combàtrels. Y ho faré per Deu! Tant amichs com erem! *(En Severet se torna a posar a plorar.)* No ploris, Severet.

SEVERET

Jo tinch gana!

DALLA

Vos heu perdut al vostre pare, y a mi fa dos dies que'm penjaren al fill, al pare d'aquest pobrissó.

SEVERET

Jo vull al pare, que jo tinch gana!

LAYA, *anant a un calaix.*

Té, nen, té; un troç de pà.

GERVASI

No n'hi donguis, que no te'n quedarà per tu.

BLAY

Sí, que jo us ne donaré del meu, que encara avuy'n tinch.

LAYA

Menja, nen; menja.

SEVERET

Nó, que l'avi també té gana, y jo no'n vull si no'n menja l'avi. Teniu, avi. *(Li vol donar la meytat del seu.)*

LAYA

Teníu vos, que me'n queda un troç. *(Donantli del calaix el que li quedava.)*

BLAY

Ja torno.

GERVASI

No vull que'n donguis més.

LAYA

Mal cor! *(A Dalla.)* Teníu.

DALLA

Nó; gracies. *(No prenentlo.)* Lo que sí voldria es que'm donessiu una bona arma.

SEVERET

Y a mi també!

LAYA, *donant a Dalla un fusell.*

Teníu. Y ara mengèu. Y servíusen be, qu'era del pare.

DALLA

Sí; però tantseval morir d'una manera com d'una altra. *(Menjant.)*

BLAY, *tornant ab un bon troç de pa.*

Desèulo, Laya. *(Li dóna y ella'l fica al calaix.)* Diuen que sí que sortirà en Casanova ab la bande-

ra de Santa Eularia al baluart de Sant Pere, que ara ja'l tenen els enemichs y volen arribar al convent.

LAYA

Teníu la vostra arma. Y valga la bona voluntat.

BLAY

Ja'm servirà.

DALLA

No t'adormis, Severet.

SEVERET

Donchs que hi faré si m'adormo!

LAYA

Dorm aquí si pots, fill meu. Jo no puch tancar els ulls. *(Vol fer ajeure al Severet en un banch.)*

SEVERET

Jo no vull dormir, que l'avi també té sòn. Y jo vull al pare!

LAYA

Seyèu al menos, bon home.

DALLA

Fins que comenci la baralla. *(En Severet, com si fos contra la seva voluntat, va cayent poch a poch adormit sobre'l banch.)*

LAYA

No cridèu, que'l noy se va adormint.

DALLA

Fa tant temps que caminèm sense reposar enlloch, que'l pobre Severet ja no pot més.

SEVERET, *somniant.*

Jo vull anar ab el pare! Jo vull que'l despengin al

pare, que a mi no m'agrada que'l pare estigui penjat.

DALLA

Està adormit. Y des del dia que varem veure al meu pobre fill a la forca, en Severet, quan dorm, somnía que'l veu.

SEVERET, *tornant a enrahonar adormit.*

Pare! Pare meu, que'm feu patir aquí dalt! Jo no vull que us hi estiguèu més aquí dalt!

DALLA

Severet! Despèrtat, Severet!

SEVERET, *adormit.*

Jo vull al pare! *(Cridant més fort.)* Pare! Pare! Que no'm sentiu, pare?

LAYA

Ay, despertèulo, que pateix!

DALLA

Severet! Severet!

SEVERET, *plorant fort al despertarse.*

Avi! Avi! *(Corrent cap a n'ell y abraçantlo.)*

DALLA

Fill meu!

SEVERET

Hont es el pare? Jo'l veya aquí dalt de la forca, y ell ni tantsols me mirava.

DALLA

Ja'l veurèm un dia.

SEVERET

Nó; avuy! Jo'l vull veure avuy!

DALLA

Sí, sí, ja'l veurèm, y quan el veurèm, ja no'ns separarèm may més.

SEVERET

Sí, sí, may més. Sempre plegadets. Oy, avi?

DALLA

Sí, sí; sempre plegadets.

LAYA

Y còm va ser que'l penjaren al vostre fill?

DALLA

Anavem ab els somatents del marquès de Poal de poble en poble recullint gent. Jo hi anava ab mon fill y aquest nen, que no dexaré may jo. Y ja estavem a punt d'entrar a la ciutat, que haviem triat un bon indret per embestir, quan se presenten les tropes del aborrit y fastigós lladre y pillo Felip. Y eren deu per un que'ns embestien. Y de tants bons germans nostres com erem, valents y decidits tots, sabèu quants n'hem entrat a Barcelona? Dos: jo y en Severet. Y ningú més. Si jo hagués manat la partida n'haurien passat mólts darrera meu, perque jo sé per ahont. Però jo no era ningú vora'l marquès de Poal. Malaguanyat home! Y varem tenir de fugir a la escampada. Quina desventura! Ne varen agafar mólts, per axò, y'n varen penjar trenta vuyt.

LAYA

Els assessins!

DALLA

Quin mal havien fet nostres companys? Oy, Severet? Perque defensavem la nostra Patria: oy, Severet? Y ton pare,'l meu fill, què havía fet? A mi'm

dexaren anar perque'm varen dir qu'era massa vell y no valía una forca. Y a tu't varen pegar una bofetada. A tu't varen pegar, Severet! No ho oblidis may, Severet! Pènsahi sempre, Severet!

SEVERET

Sí, avi; sí.

DALLA

Un revés al fill del meu cor els diables d'en Felip! Y'l séu pare, de dalt de la forca, ho va veure, que no era mort encara. Y's tornà roig de ràbia. Y després groch com la cera. Y jo la veuré sempre la mirada que llençà sobre'l capitá, qu'era enrogallat aquell bort de Satanàs. Jo'l veuré sempre al meu fill! Severet: han matat al teu pare! Ho sents, Severet? Ho sents?

SEVERET

Sí, avi; sí. Y jo'ls mataré a tots.

DALLA

Sí, Severet; sí.

LAYA

Me trenquèu'l cor ab lo qu'heu contat. Una bomba ha mort al meu pare, y ara m'heu enternit, com llavores ab la meva desgracia.

DALLA

Oh aquella nit! Si'ls haguessiu pogut veure'ls horrors d'aquella nit! Jo'm pensava que al meu fill no l'havien agafat, y ab en Severet ens haviem pogut ficar en una cova. Però sentiem els gemechs y crits dels que anaven morint y'ls cops de martell dels que feyen les forques. Y les canturies dels soldadots. Y a la claror de les masíes que cremaven

los vèyem quan els arrossegaven a penjar. Pietat!, cridaven. Pietat! Mes els butxins no s'enternien, y entre aquells que passaven arrossegats cap a morir me va semblar que hi duyen a mon fill. Si que ho era'l fill meu, que prou'l vaig conèxer. Lo cor se'm trenca, y ploro com un nen per no poder revenjarmhi, y'm sembla que vaig a morir jo també. *(En Severet, que s'ho ha anat escoltant, plora en silenci.)*

LAYA

Quedèuvos aquí ab en Severet, y tots plegats aconsolarèm les nostres penes.

DALLA

Sí, Severet? Eh que sí? Però jo vull anar a bregar contra aquesta gent mentres tingui vida.

LAYA

Axò sí.

DALLA

Tu t'estaràs aquí, Severet.

SEVERET

Nó, que jo vull anar ab l'avi.

LAYA

Y per què no'l dexavau al poble aquest nen?

DALLA

Ab quí, si no hi tenim ningú? *(En aquest moment se sent una batallada.)*

LAYA

La campana!

FRANCISCO

Toquen a Somatent. Es que del campanar han vist que avancen els enemichs.

ESCENA VII

Els matexos, homes del poble, entre ells en JULIÁ, el COMTE DE PLASCENCIA, capitans barcelonins y en RAFEL DE CASANOVA.

JULIÀ

Laya: Ja hi tornèm. Y ara anirà més fort que may.

FRANCISCO

Va, donchs!

BLAY

Siguèmhi!

LAYA

Joan: ja ho veyèu: arribar y moldre.

DALLA

Y còm me plau!

JULIÀ

Y ara va a sortir en Casanova ab la bandera de Santa Eularia.

BLAY

Ben fet, que'ns donarà coratge. Sentiu'ls crits? Es en Casanova que surt de Casa la Ciutat y passarà per aquí. *(Pel carrer se veuen passar homes corrents ab armes.)*

DALLA

Anémhi tots ab ell.

SEVERET

Jo hi vull anar, avi!

DALLA

Tu't quedaràs a dormir una estona, y ja't vindré a buscar després.

LAYA

Sí, Severet.

SEVERET

Jo vull anar ab l'avi!

DALLA

Nó, fill meu, que t'hi va la vida!

LAYA

Francisco: empòrtatel dintre.

FRANCISCO, *al Severet.*

Vina. *(Se l'emporta a coll.)*

SEVERET, *plorant rabiós.*

Jo vull anar ab l'avi! *(Desaparexen cap dintre.)*

LAYA, *dant bales y pólvora a en Dalla.*

Teniu: tot era del pare.

DALLA

Ah, mercès. Pólvora! Bales! *(Remor de gent que ve.)*

HOME DEL POBLE, *passant pel carrer.*

Aném depressa!

UN ALTRE HOME DEL POBLE

Depressa, paysans!

BLAY

Diu que ja venen. Comencèm a marxar nosaltres. *(Remor al exterior de la massa del poble, que no's veu encara.)*

UN HOME

Ja ve en Casanova!

POBLE, *cridant.*

Vísca en Casanova!

ALTRES HOMES

Ja ve! Ja ve!—Ja'l veig!

ALTRES, *cridant.*

Visca en Casanova!

HOME DEL POBLE

Ve ab la bandera de Santa Eularia!

UN ALTRE HOME DEL POBLE

Vísca en Casanova!

POBLE, *cridant.*

Vísca en Casanova! *(Soldats en rengle avancen pel carrer davant d'en Casanova.)*

FRANCISCO, *que havía sortit, tornant a entrar.*

Ja es aquí en Casanova! *(Darrera dels soldats avança en Casanova. Les campanes van tocant.)*

COMTE DE PLASCENCIA

Fins que us ho mani'l Conseller en Cap no enjegèu les armes.

CASANOVA

Barcelonins: calma! Dexèu que tirin primer ells.

DALLA, *plantantse al mig de cara a en Casanova.*

Barcelona! Companys! Jo vinch de la Montanya de Catalunya y'm dalexo per fer foch!

CASANOVA

Sabèm que n'han penjat trenta vuyt de vosaltres per vostre gran amor a la Patria.

DALLA

Y jo us demano venjança per tots.

CASANOVA

A venjarlos a tots, Ciutadans!

DALLA

Vísca en Casanova!

CASANOVA

Nó! Vísca la Patria! Vísca Catalunya! *(Se sent una canonada y després altres.)* Foch, catalans! Foch! *(Tira la comparsería avançant.)*

DALLA

Avant, fills de Catalunya!

CASANOVA

Avant tothom! *(Se sent una descàrrega dels contraris, que's nota que ve de lluny. De tant en tant canonades també llunyanes y llunyans trets de fusell. En Casanova cau ferit.)* Deu meu! *(La bandera li anava a caure y la pren un dels cordonistes.)*

GENT DEL POBLE

Ah! — En Casanova ferit!

CASANOVA

Barcelona! *(Des de terra hont ha caygut.)*

LAYA

Està ferit! *(Dos nobles l'ajuden a alçar y'l sostenen en sos braços.)*

POBLE, *altra vegada.*

Ferit en Casanova!

DALLA

Ferit!

CASANOVA

Comte de Plascencia: vos que sóu l'Alferes Major portarèu la bandera, que jo no puch!

COMTE DE PLASCENCIA

Jo no la dexaré sinó ab la vida.

LAYA

Entrèulo a casa. *(En Francisco agafa una cadira y la porta hont es en Casanova.)*

BLAY

Té un cubriment de cor. *(L'han assegut a la cadira. En Casanova té'ls ulls tancats y'l cap enrera. L'entren a la botiga. Al acte que hi són en Casanova obre'ls ulls, y, arrapantse a la cadira y apoyat ab en Blay, s'alça)*

CASANOVA

Companys y fills meus: avant, avant tots, y a la brega! Catalunya es lo més hermós del món, y'ns ho volen pendre y malmetre per enveja. Y no'ns ho hem de dexar pendre, perque Deu ens ho ha donat. La sanch que cau de nostres venes en defensa de la Patria no's pert sobre la terra, que torna a brollar, y serà en profit de nostres descendents. Les ànimes dels que moren van al Cel; però aquestes ànimes han exalat aromes en vida, que les hem aspirat nosaltres y les dexarèm a nostres fills y néts. Catalans: anèu a lluytar. Catalans sempre fins al darrer dia de la vida del món. Vísquen els catalans! Vísca Catalunya! Germans meus: Vísquen els catalans! Anèu!

POBLE

Sí! — Anèm! — Anèm! — Anèm!

DALLA

Deu està ab nosaltres. *(En Casanova ha tornat a caure assegut. La comitiva's posa en marxa desordenadament y avalotada. Al mig hi va la bandera ab els séus acompanyants. Tot axò mólt ràpit. En Severet, sortint del quarto hont era, corre a trobar a en Joan Dalla. Aquest el repeleix; peròl noy s'hi agafa. En Joan Dalla tira cap allà hont van los combatents y desapareix corrent ab el noy.)*

TELÓ RÀPIT

Acte segon

Cambra despaig del Marescal Duch de Berwick en la planta baxa d'una torra senyorial dels voltants de Barcelona. Per uns grans finestrals se veuen els campanars de la Seu y del Pi, Montjuich y part del campament del exèrcit de Felip V. Es cap al tart.

ESCENA PRIMERA

DUCH DE BERWICK, COMTE DE BAR, un OFICIAL ORDENANÇA y altre OFICIAL DE CAVALLERIA.

BERWICK, *que ha acabat d'escriure una carta.*

Aquesta carta per Sa Magestat el Rey Felip. Serà la primera noticia que reberà de la rendició de Barcelona, y, naturalment, convé que la rebi de mi.

BAR

Per Espanya sempre serà de gran festa el dia d'avuy, l'onze de Setembre.

BERWICK

Sempre. Ens costa mólta gent tant a Espanya com a França; però no hi ha hagut més remey que sacrificar batallons enters.

BAR

Encara s'estàn recullint ferits als portells.

BERWICK

Quín número de morts?

BAR

A hores d'ara són incomptables.

BERWICK

Sembla mentida que a l'hora que som encara'm responguèu axís!

BAR

Senyor Marescal: jo sols vos puch dir que per mólta gent que haguèm tingut de sacrificar, més han sigut els morts dels contraris. Hi hà llochs en que la nostra gent ha tingut d'avançar passant per damunt de barricades humanes.

BERWICK

Nos caldrà als pochs que a la ciutat quedin ab vida ajudarlos a enterrar sos morts.

BAR

Totseguit, si volèu.

BERWICK

Nó; primer enterrèm als nostres. Els séus morts que s'esperin. *(Un oficial a la porta.)*

BERWICK

Què hi hà?

OFICIAL

Venen a cercar el plech que se n'han d'endur per Sa Magestat el Rey d'Espanya.

BERWICK

Sí; desseguida; desseguida. *(Entra un oficial de cavallería.)*

OFICIAL DE CAVALLERÍA

Senyor Duch...

BERWICK

Teníu. Y reventant cavalls, a Madrid com el vent, que val la pena de volar, que diantre! Veritat, senyor Comte de Bar? *(Rihent feréstech.)*

BAR

Y tal! *(Surt l'oficial de cavallería.)*

BERWICK

Y què's sab del Conseller en Cap y d'En Villarroel?

BAR

Qu'estan ferits y ab perill de la vida.

BERWICK

Han sigut valents, per cert; però s'han exposat massa. Y al capdevall per què?

BAR

Cert, y de tants milers de bales nostres que'ls n'hi hagin tocat dues no es estrany.

BERWICK

Que's curin ò que's morin. Si's moren que'ls hi cantin tantes absoltes com vulguin, que jo no m'hi oposo. Y que'ls enterrin hont vulguin. Si's curen ja'ls privarèm nosaltres de fer mal per la vida.

BAR

Ara deuen tenir ajuntat el Consell dels séus personatges.

BERWICK, *burlesch.*

Dels que'ls hi queden. Sí, per nombrar les persones que han de venir a tractar ab mi de la capitulació.

BAR

Que ja es inútil tot lo que proposin, veritat?

BERWICH

Rendirse y humiliarse fins de genolls, si jo ho vull.

BAR

Axò mateix.

BERWICK

Quan arribin que se m'avisi desseguida.

BAR

Desseguida, senyor Duch de Berwick.

OFICIAL, *anunciant al Coronel Ferrer.)*

El Coronel Ferrer. *(Surt Berwick.)*

ESCENA II

COMTE DE BAR y CORONEL FERRER

FERRER

La enhorabona, senyor Comte de Bar.

BAR

A nosaltres, que som els partidaris de Sa Magestat Felip V la enhorabona, es clar; mes no als catalans, que sóu vosaltres els que heu caygut per sempre.

FERRER

Sinó que a mi ja'm podèu felicitar també, partidari com sóch del rey Felip. Fins ara dissimuladament, com sabèu; però des d'avuy en públic davant de vosaltres y de mos paysans fanàtichs de Catalunya, encegats fins al deliri, que no ha sigut sinó deliri l'haver cregut que, abandonats com han estat del món, tindrien prou força ells sols per vèncer tot el poder de França y de lo restant d'Espanya.

BAR

Es veritat.

FERRER

Y per vèncer la seva toçudería jo m'he valgut d'una combinació especial, que a Barcelona'n diuen trahició quan no es rès més que treballar, com ho he conseguit, pera que no's vessi més sanch.

BAR

Sí; heu visitat a Villarroel en son llit, y, mentres que ell vos deya que la lluyta devía seguir desesperadament, vos heu sortit de sa cambra dihent que'l General Villarroel era partidari de demanarnos a nosaltres parlament de capitulació. ¿No es axò'l que havèu fet, Coronel Ferrer?

FERRER

Axò mateix. Y en uns moments tan crítichs, que'l Consell de la Ciutat ja s'havia reunit y s'estava fixant una crida pera que tothom comparegués altre cop a la lluyta. De manera, senyor Comte, que, si no m'hagués dat ansia en ma combinació, altra vegada l'estrèpit dels canons ens axordaría y no'ns dexaría enrahonar ab nostra veu natural, com ara.

BAR

De segur qu'encara lluytarien.

FERRER

Sinó que vosaltres, els del rey Felip, no's feu càrrech de la manera com se judica a Ciutat la meva conducta. Ara vinch del Consell en que s'han nombrat els dos delegats que van a venir a pactar ab el Marescal les condicions de la capitulació. Y si sabessiu com m'han tractat!

BAR, *irònich.*

Me'n faig càrrech. Me'n faig ben be càrrech.

FERRER

Se m'ha insultat vilment, y se m'anava a llençar de la sala del Consell. Y en Feliu de la Penya, qu'es Conseller Segon, y presidía, perque en Casanova no's pot moure del llit, m'ha dit coses que no sé com he tingut paciencia per resistirles.

BAR

Y què podiau fer sinó callar y dexar passar el mal temps! *(Irònich.)*

FERRER

Sí, perque hi hà hagut moments en que ha perillat la meva vida. Però, en fí, no ha sigut rès, sinó uns quants insults a que no he dat importancia. Ara lo que convé, senyor Comte de Bar, es que jo torni a veure al Marescal pera posarlo al corrent de móltes coses que li han de servir pera contestar als dos comissionats de Barcelona. Són persones de categoría encara que no tant com se mereix el capdill del Rey Felip. Però què hi farèm? Als catalans de més gerarquía'ls heu mort al combat, ò's troben greument ferits.

BAR

Siguen qui siguen, representen la Ciutat, y n'hi hà prou.

FERRER

Es cert. Se diuhen Don Marian Duran y Don Jascinto Oliver. Puch entrar a parlar ab el senyor Marescal?

BAR

Nó; perdonèu. No m'ha donat l'ordre de que entressiu.

FERRER

Però tractantse de mi?

BAR

Es igual.

ESCENA III

COMTE DE BAR, CORONEL FERRER, DURAN, OLIVER, BERWICK y oficial ordenança.

BAR

Aquexa remor...

OFICIAL

Senyor Comte: hi hà'ls dos comissionats de la ciutat de Barcelona.

FERRER

Qu'entrin; qu'entrin.

BAR

Nó; qu'esperin: la ordre la donarà'l senyor Duch

de Berwick. *(El Comte de Bar obra la porta per hont se n'havía anat en Berwick. Aquest torna a entrar.)*

BERWICK

Qu'entrin els comissionats de Barcelona, que ja sé qu'esperen. *(Ho ha dit al oficial ordenança, que surt.)* Senyor Coronel Ferrer... *(El Coronel va a sortir.)* Però nó, que'm podèu servir d'alguna cosa. Esperèu.

FERRER

Estich en tot a les vostres ordres.

BERWICK

Ja ho sé.

OFICIAL ORDENANÇA, *desde fòra, als comissionats.*

Entrèu.

DURAN, *entrant y saludant ab Oliver al Duch, inclinantse. El Duch fa lo mateix. Se queden vora la porta.*

Tenim l'honor de parlar ab lo senyor Duch de Berwick Marescal de França?

BERWICK

Sí; ab lo Duch de Berwick, que mana també'ls exèrcits de Sa Magestat Felip V, Rey d'Espanya. Podèu acostarvos, senyors delegats de Barcelona. Asseyèuvos, si us plau, y parlèu. *(S'assèu Berwick, y'ls dos delegats, després d'un moment de dubte, s'asseuen també. Ferrer y'l Comte de Bar queden drets a distancia.)*

DURAN

Senyor Duch: la ciutat de Barcelona'ns ha comissionat pera que vinguèm a pactar, d'acort ab el

senyor Duch de Berwick, les condicions baix les quals podrà firmarse la pau.

OLIVER

Abans de tot, senyor Marescal, se deu estipular si per una banda y altra se suspèn de moment la lluyta...

BERWICK

Perdonèu: no seguiu. Concedexo que s'aturi la lluyta, no tornant a seguirla si la ciutat s'entrega definitivament dintre de dues hores. *(Trayentse'l rellotge.)* Concedexo a la ciutat aquest temps per escoltar les proposicions vostres, ab lo ben entès de que, si no són rahonables, tornaré a avançar fins a ferne cendres.

DURAN

La ciutat, senyor Marescal, vol, com es de rahó, garantíes del exèrcit del rey Felip de que seran respectades les seves llibertats, per tants reys concedides per un seguit de sigles, y que tanta de sanch ha costat lo conservarles.

BERWICK

Es massa tart pera ferme proposicions, y, ocupant ja les meves tropes part de la ciutat, sóch lliure d'aténdreus ò de passar a tothom a mata-degolla. Per tant, no s'intenti fer cap proposició, sinó rendirse y implorar la clemencia del Rey.

OLIVER

Barcelona no pot renunciar may a sos furs.

DURAN

May renunciarà a sos privilegis.

BERWICK, *furiós.*

No es cas ja de parlar de privilegis, sinó de salvar les vides, perque vostra causa està perduda per sempre més.

OLIVER

Són aquestes les darreres paraules del senyor Duch de Berwick?

BERWICK

Les darreres.

DURAN

Donchs sols nos toca retirarnos y donar compte al Consell de la Ciutat de quines són les disposicions del senyor Duch.

BERWICK

Y un cop que les sàpiga la ciutat, tornèu, senyors comissionats; tornèu y tornèu sense tardança, que'ls meus artillers queden esperant ab la metxa encesa al peu dels canons pera seguir enderrocant la part d'ella que ab prou feynes s'aguanta.

DURAN

En ella podrèm sostenirnos, si cal, senyor Duch de Berwick.

BERWICK

Vos quedo esperant. Anèu.

OLIVER

Y pensèu que també'ns queden canons, y que també tenim les metxes enceses. *(Surten els comissionats.)*

ESCENA IV

DUCH DE BERWICK, CORONEL FERRER y COMTE DE BAR.

BERWICK

Coronel Ferrer: són mólt valents vostres paysans, y es llàstima que no defensin millor causa. Axò no ho puch proclamar en veu alta; però són veritablement heròychs.

BAR

Sí; veritablement heròychs.

BERWICK

Perque vos, coronel Ferrer, no merexèu formar part d'aquell llinatge.

FERRER

Els meus passats, senyor Duch... *(Se senten mólts crits a fòra.)*

ESCENA V

DUCH DE BERWICK, COMTE DE BAR, JOAN DALLA, SEVERET, CORONEL FERRER y soldats.

BERWICK

Al campament aquests crits? *(Al comte de Bar, que se n'havía anat y torna.)*

BAR

Al campament s'han introduhit un home y un noy que tot ho esvaloten.

BERWICH

D'hont venen?

BAR

De la ciutat. Els guardies els han detingut. Mes l'home us voldría parlar...

BERWICK

A mi? Que vinguen. *(Se senten més crits. A Ferrer.)* Són també, de segur, paysans vostres. *(Surt el comte de Bar, tornant a entrar totseguit davant de mólts soldats, que no passen de la porta. Els soldats porten al mig a en Joan Dalla ab en Severet de la mà.)*

SOLDATS

Pengèulos!—Matèulos!

DALLA

Pillastres! Mala gent!

SOLDATS

Morin!—Morin!

DALLA

Jo vull veure en Berwick.

BAR, *a Berwick.*

Han entrat sense autorisació al campament.

BERWICK

Que surti tothom! *(Els soldats se'n van.)*

DALLA

Jo vull veure a en Berwick. Oy, Severet?

SEVERET

Sí, avi; sí, en Berwick.

BERWICK

Què volèu d'en Berwick?

DALLA

Li vull dir móltes coses.

BERWICK

Bon home: anèu; anèu.

DALLA

Nó, que li vull dir qu'es una mala persona, y que per les seves malifetes se condempnarà sense remissió. Oy, Severet?

SEVERET

Sí, avi. Sí, avi.

BERWICK

Comte de Bar: feu que se'n vagi.

BAR

Anèu. Anèu.

DALLA

Y que abans no sigui mort patirà remordiments grans pel mal que haurà fet a la Terra.

SEVERET

Sí.

DALLA, *al Comte de Bar.*

Dexèume estar a mi! Y que li surtiràn les ánimes dels que per ell han mort defensant les llibertats de casa nostra, y ab la pols de les sepultures li cegaràn els ulls abans de morir. *(Somriu'l Comte de Bar. El Coronel Ferrer està neguitós. Berwick se*

mira fixament mólt serio a en Dalla y a en Severet.)

SEVERET

Sí, avi; sí.

DALLA

Y anirà al Infern ab el séu rey malehit. Eh que sí, Severet?

SEVERET

Sí, sí.

DALLA

Y's couràn en Berwick y'l rey dolent en les calderes. *(Berwick riu.)* Arri a les calderes! *(Picant de peus.)*

FERRER

Càlla, beneyt, qu'estàs parlant ab el senyor Duch de Berwick. *(El nen s'escapa de la mà del séu avi y fuig lluny de Berwick.)*

BERWICK

No us aturèu, per axò. Diguèu tot lo que vulguèu, que avuy estich de festa per sentirvos. Encara que'm penso que ja m'ho haurèu dit tot lo que sentiu la gent d'aquesta terra. Ja ho sé que l'odi que'm teniu es gran.

DALLA

Sí. Forsa; forsa! Però no vos ho he dit tot, perque, si he vingut a trobarvos, es per demanarvos la vida del homenot, general ò no sé lo qu'es, que ha fet penjar trenta vuyt dels meus paysans. Y axò es una malifeta per tot arrèu del món. Els penjats eren homes de be, jo vos ho dich, que s'estimaven la seva Patria, y estimar la Patria no ho es un crim,

que a la Patria may se la estima massa. Mirèu aquest pobre nen. Un dels penjats era'l séu pare, y ara plora per ell. Y com ell hi han tantes altres criatures que ploren als séus. Y es horrorós, Marescal Berwick, tenir sobre la conciencia una mar que ofega, feta de les llàgrimes dels infants.

BERWICK

No seguiu.

DALLA

Y potser si que al fons de la vostra ànima vos fa pena aquest crim de un general vostre. No teniu fills, Marescal Berwick?

BERWICK

Que no seguiu, he dit.

DALLA

Ah! No'n teniu, nó, de fills! *(Ab intenció.)* Però encara hi hà un altre home a qui tenim més malicia, perque es més dolent que vos mateix. Es aqueix coronel Ferrer, *(Miràntsel.)* que ha sigut traydor a Catalunya posantse al costat vostre. *(En Severet s'ha anat acostant.)* Vos, Marescal Berwick, heu ajupit a Barcelona, perque, s'ha de confessar, malviatge, que la ciutat ja no pot resistir l'envolum de les forces vostres. Y si ara fessiu un acte d'home, dexant lliure Barcelona ab sos privilegis y llibertats, la nostra Patria respectaría la memoria vostra sigles y sigles...

BERWICK

Oh! Què diu aquest home!

FERRER

Senyor: jo us demano que'l castiguèu com se mereix. Ses paraules són un afront pera vos y pels

que estimèm el poder de Felip V, que es el pare de tots nesaltres, y a quí ell ha ofès miserablement.

BERWICK, *a Dalla.*

Y vós què li contestèu?

DALLA

Que voldría ser sórt per no haverles sentides les seves paraules. Y còm vós, tot un Marescal de França, s'abaxèu a fer cas d'aquest traydor a una Patria? Llensèulo lluny del vostre exèrcit, y si volèu donar un instant de goig a una ciutat malaventurada, feu ajusticiar al Coronel Ferrer davant de la Sèu, y, sinó, lliguèulo viu y tot a les potes del séu cavall, y que l'espedaci arrossegantlo pels carrers de Barcelona fins que hi haja dexat de la seva carn les filagarses aborrides...

FERRER

Senyor: jo no puch sofrir tanta insolencia!

BERWICK

Me sembla, bon home, que ja havèu dit prou.

DALLA

May prou!

FERRER

No sé com ho consentiu.

BERWICK

Me sembla que bé deu estar permès al menys quexarse a un poble, cansat de traydors, anatematisarlos en veu alta davant dels homes dignes de la Terra. Jo vull la gloria que m'he guanyat ab les armes. Lo demés no es meu, y no ho vull per mi.

FERRER

Es que jo...

BERWICK

Prou, Coronel Ferrer!

FERRER

Senyor...

BERWICK

Ja prou! *(A la porta s'hi ha acostat un soldat qu'espera ordres.)* Y que vinguen a buscar a aquest home y a aquest nen. *(Al Comte de Bar.)*

BAR, *que ha anat fins a la porta.*

Senyor Marescal: són aquí'ls comissionats de Barcelona. *(El soldat ve a buscar a Dalla y a Severet y se'ls emporta.)*

BERWICK

Be està.

DALLA

Jo voldría dirvos ab lo meu nét que Barcelona, en nom de Deu Nostre Senyor, mereix...

BERWICK

Sí, sí. Com a catalans heu estat mólt bé, sinó que jo no us puch escoltar ni una paraula més.

DALLA

Es que...

BERWICK

Sortiu ara mateix. *(Al Comte de Bar.)* Y que se'ls porti en llibertat a Barcelona.

DALLA

No hi hà remey per la ciutat, Severet!

SEVERET

Què'ns faràn, avi?

DALLA

No hi hà remey! No hi hà remey! *(Sortint.)*

BERWICK, *a Ferrer.*

Veyèu? Axò es tot un home.

FERRER

Si jo hagués sigut un home com aquest encara no foreu senyor d'aquesta ciutat tan hermosa.

BERWICK

Ara qu'entrin els comissionats. Acabèm d'una vegada, y a vós ja us contestaré quan hagin sortit.

ESCENA VI

DUCH DE BERWICK, DURAN, OLIVER y CORONEL FERRER

BERWICK

Ben arribats.

DURAN

Ja veu'l senyor Marescal com nos hem donat ansia en tornar al campament.

BERWICK

Axís ho esperava. Parlèu.

OLIVER

Debèm dir en primer lloch que en aquestes hores de treva la ciutat s'ha refet del cansament que sufría, afadigada de tanta lluyta en mig de tanta fam. Però l'esperit de Barcelona està per damunt de son patir, y, ab tot y les ferides de son còs, està disposada a tornar a la lluyta.

BERWICK

Ira de Deu! Encara? Però, si la ciutat està oberta per tot arrèu; si no teniu ni pòlvora ni bales! Còm vos defensarèu, infeliços?

DURAN

Tenim l'arma blanca també, y us arrossegarèm pels carrers, y quan entrèu en nostres cases ja les haurèm enceses perque hi perdèu la vida. Y'ls temples vos los tirarèm al damunt perque us ofeguèu entre ses runes. Y fins la Sèu arborarèm, y al volguer fugir, vos entrebancarèu ab ses imatges y ses riqueses.

BERWICK

Sóu valents! Però per què?

OLIVER

Y anèuhi també vós, senyor Mariscal, y hi dexarèu la vida.

BERWICK

Malaguanyat valor, coronel Ferrer!

FERRER

Però per què, paysans meus, si estèu perduts?

DURAN

Paysans meus ha dit el traydor a Catalunya!

FERRER

Paysans vostres, sí!

OLIVER

Callèu!

DURAN

Callèu, sí, traydor!

BERWICK, *perque Ferrer anava a enrahonar.*
Prou, Coronel Ferrer.

OLIVER

Callèu, que vos ho ha dit vostre senyor y amo.

BERWICK

Y bé: què'm proposa Barcelona?

DURAN

La ciutat de Barcelona'ns ha entregat les bases que portèm, y que posèm en vostres mans.

BERWICK, *rebutjantles.*

Llegíules vosaltres aquexes bases.

OLIVER

Proposicions que presenten, per la ciutat de Barcelona y comunitats eclesiàstiques y seglars al senyor Duch de Berwick, els comissionats parlamentaris:

Primera.—Que quedin salves y segures les honres, vides y hisendes de tots els naturals y extrangers vehins y habitants d'aquesta ciutat, sense que's fassi dany a ses persones, no permetentse saqueig ni hostilitat alguna en ses cases y béns, axís dels que's troben presents en aquesta ciutat de Barcelona com dels que's troben ausents.

Segona.—Que a la ciutat de Barcelona y a sos naturals y habitants y a tots els demés Comuns y gremis de dita ciutat, axís eclesiàstichs com seglars y als indivíduus que'ls componen se'ls confirmin y s'observin tots los drets, constitucions, prerogatives, privilegis, usos, consuetuts, immunitats, llibertats y exempcions, axís en lo Comú com en lo particular, de la matexa manera que'ls han gosat fins al mes d'Octubre del anys 1705, concedits pels comtes de Barcelona y reys d'Aragó y Castella.

BERWICK, *axecantse y pegant un cop furiós sobre la taula.*

De rey a vassall no hi hà capitulació. Per lo tant, la ciutat te de sometres sense cap dilació, perque, de lo contrari, manaré avançar les meves tropes, entregant la ciutat al saqueig y a la matança.

DURAN

Donchs indiquèu vós les bases de la capitulació, y les someterèm a la ciutat.

BERWICK

Es inútil lo que'm dihèu. Rendexis totseguit Barcelona, perque, ab lo ben colocades qu'estàn les meves tropes, no hi hà que pensar en rès més que en entregarse. En quant a lo demés, ja sé lo que dech fer, concedir y executar. Y tot ho te d'esperar Barcelona de la meva benignitat

FERRER

Jo m'atrevexo a proposar, de part del virey de Mallorca, que se li concedexi algun privilegi a cambi de la entrega y sumissió de Mallorca y de Ibissa.

BERWICK

Es tart. Es ja massa tart.

OLIVER

El coratge de Barcelona, la nostra dignitat, y l'amor que tenim a la nostra Terra, may desmentits pels fets, be merexen...

BERWICK

He dit que ja era tart.

DURAN

Es veritat que les vostres tropes ocupen tots els portells, rases, tres baluarts y part dels carrers de

la Ribera. Però, axís y tot, podèm assegurar que'ls ciutadans estàn resolts a morir ans que rendirse a discreció. Tenim fets atrinxeraments en tot lo llarch de les guardies dels caps dels carrers, ab ses corresponents peces d'artillería, y alçades les lloses dels aqüeductes y clavegueres, y quan tot estiga perdut, tindrèm la muralla de la Rambla ab els canons que's toquen l'un ab l'altre pera defensar aquella segona retirada. Y, per últim, si tanta fos nostra infelicitat, podèm enfilarnos a Montjuich, y quan ho hagin guanyat tot les vostres tropes sabrèm que la ciutat quedarà pels morts. *(Tot axò derrer dit ab gran energía.)*

BERWICK

Acabèm d'una vegada. Tornèume la darrera contesta aviat, y que's decidexi la ciutat a entregarse a discreció. No queda altre acomodament que la rendició immediata.

OLIVER

Comprenèm mólt bé la trista y penosa situació en que's troba la ciutat; però, ab tot, estèm convençuts de que'ls barcelonins no dexaràn les armes sense una honrosa capitulació, y estèm segurs de que les paraules de absoluta discreció'l Consistori no les admeterà, y s'estimarà més morir combatent al davant d'ells que suscriure una proposició tan deshonrosa.

BERWICK

Donchs no n'hi hà d'altra.

DURAN, *retirantse ab Oliver.*

Visca sempre la ciutat de Barcelona, que no sabèu com acabarla de vèncer! *(Ferrer somriu volguent anar a saludar a Duran y a Oliver.)* Y vós no'ns saludèu, que sóu un infame.

OLIVER

Y en nom de Barcelona vos dihèm: Vergonya eterna a vós, Coronel Ferrer, qu'estèu deshonrat per sempre davant del altar de la Patria! *(Oliver y Duran surten.)*

FERRER, *apart.*

Ells matexos!

ESCENA VII

DUCH DE BERWICK, CORONEL FERRER y COMTE DE BAR.

BERWICK

Per Deu, qu'hem d'acabar a punta de dia. Axò es un poble boig! Què s'han cregut de mi? Sols queda un grapat d'homes morts de fam y de dònes que'ls exalten. Ni que sortissin a la lluyta ferits y agonitzants, y fins que tinguessin poder pera alçarse'ls morts... Miserables! Perque un temps manaren al Mediterrani's creuen que'l món encara es séu. Y les ruines del séu poble no s'alçaràn may més, que'l Rey Felip fins farà esventar les cendres d'aquesta ciutat vanitosa. Què us sembla, Coronel Ferrer?

FERRER

Jo lo que voldría, senyor Marescal de Berwick, es que manessiu a vostres tropes que'm tractessin ab un xich més de consideració per lo mólt qu'he estat en aquesta guerra a favor del Rey Felip, a qui desitjo vida pròspera.

BERWICK, *ab mólta superbia.*

Y què?

FERRER

Donchs que, en lloch de tractarme ab consideració, vostres oficials me miren ab desdeny, y fins quan jo passo giren la cara ab despreci.

BERWICK

Jo us aconsello, Coronel Ferrer, que us resignèu a la actitut del meu exèrcit.

FERRER

Donchs jo no m'hi resigno, senyor Marescal, y'm revolto contra'l desagrahiment grosser...

BERWICK

Grosser? Què heu dit? Grosser ab vós? Y quí sóu vós? Mirèuse de cap a peus! Quí sóu vós? Un traydor a la vostra Patria, y'ls traydors a la seva Patria sempre són despreciables. Davant nostre sempre ho serèu un traydor. Y axò es lo que us volía dir, Coronel Ferrer.

FERRER

Mercès al Coronel Ferrer gosa d'aquesta nova gloria'l Marescal Duch de Berwick.

BERWICK

Miserable!

FERRER

M'insultèu, Marescal!

BERWICK

Sí, y us trech de ma presencia.

FERRER

A mí, vós?

BERWICK

Sí; fòra d'aquí! *(Alçant el braç pera pegarli. Ferrer surt quan encara'l Marescal te'l braç alçat.)*

TELÓ

Acte tercer

Claustre de la Sèu de Barcelona bastant malmès de resultes del bombardeig del siti. Es al matí.

ESCENA PRIMERA

DURAN, FRANCISCO y BLAY, y a distancia gent del poble de Barcelona.

DURAN, *dirigintse a Francisco y a Blay y a algú més del poble.*

Veyèu que poca gent ha comparegut?

BLAY

Mólt poca!

FRANCISCO

Es que va venint.

DURAN

Què se sab d'en Joan Dalla?

FRANCISCO

No més sabèm que fa quatre dies que ha sortit per anar a veure la gent de la Montanya ab la esperança d'axecarlos. Y encara no es aquí.

DURAN

Fantasíes d'en Joan Dalla, que's pensa que tothom es exaltat com ell. Quan hi havía tanta gent alçada pels pobles, a les ordres del Marquès de Poal, qu'es un valent, no's va poguer conseguir fer entrar ni un sol home a Barcelona, llavors que la ciutat se defensava per tot arrèu, y's te de lograr axecar la gent altra vegada, ara que Barcelona està humiliada y rendida?

FRANCISCO

Ell hi creu, y ja sabèu que sab engrescarla.

BLAY

Abans d'aquella derrota per la Montanya, en que varen penjar a tants dels nostres, prou. Però després nó. Ab això no'ns fem gayres ilusions.

ESCENA II

Els matexos y OLIVER.

OLIVER

Salut, companys! Què hi ha de nou?

DURAN

Rès.

OLIVER

Y d'en Joan Dalla?

DURAN

Per ara no ha tornat.

OLIVER

Ell havía encarregat que tots els bons patriotes

fossin aquí aquest matí. Y ja veyèu que poca gent ha comparegut!

DURAN

Es que'ls bons patriotes s'acaben.

BLAY

No dihèu axò, per Deu!

OLIVER

Jo ja no volía venir, perque ja m'ho pensava que un cop vençuts y entregats no tornaría a haverhi entusiasme.

DURAN

Jo tampoch hi creya. Però, havent sigut nosaltres dos els representants de Barcelona pera concertar la pau ab en Berwick, m'he cregut que'l no comparèxer avuy a vostra crida *(Als que te a la vora)* en nom del poble, que deyau, podría fer sospitar de nostra llealtat. Y axò may! Si fos possible intentar rès, també hi tornariem nosaltres dos a la brega, més que més no havent conseguit absolutament rès d'en Berwick. Veritat, company? *(A Oliver.)*

OLIVER

Ab l'ànima y la vida!

DURAN

No hi ha rès que fer; ja ho veyèu. Se n'han anat tots els militars que han pogut, y als que's quedaren y a altra gent d'armes els han agafat.

OLIVER

A en Casanova y a en Villarroel no se'ls troba enlloch.

DURAN

No són morts. Si fossin morts no'ls amagarien. N'estich cert. Els més fidels dels séus hauràn conseguit trèurels d'amagat de Barcelona pera salvalshi la vida.

FRANCISCO

Aquest Berwick es un vil condempnat, y acabarà ab tota la nostra gent.

BLAY

Escoltèm. Una crida dels que ara'ns manen. *(Se sent a fòra aquesta crida:)*

«Se fa saber en nom del generalíssim de Catalunya senyor Duch de Berwick que aquest matí's cantarà en la Sèu de Barcelona un solempne *Te-Deum* en commemoració d'haverse apoderat les tropes de Sa Magestat Felip V de totes les ciutats y viles que s'havien revoltat contra son poder, y mana a tothom generalment que assistesca a aquest acte, acatant les ordres del generalíssim senyor Duch.»

FRANCISCO

No hi assistiré pas jo.

BLAY

Ni jo.

DURAN, *a la demés gent.*

Y vosaltres, companys?

POBLE

Tampoch!—No hi anirèm!—Ningú!

OLIVER

Mes si encara no se sab en quin altar se podrà celebrar la cerimonia, perque tots estàn malmesos,

y la volta de la Sèu està esquerdada y a punt de caure!

FRANCISCO

Axís los hi caygués damunt al acte de la cerimonia!

DURAN

Y còm s'ho callaven que aquest acte'l volien celebrar avuy.

OLIVER

Ho feyen perque'l poble no pogués fer barricades per privar el pas de la seva cavallería quan anés a acompanyar a en Berwick a la Sèu.

ESCENA III

Els anteriors y FERRER

FERRER, *a Duran y a Oliver.*

Ola, senyors! Per vosaltres venía de part de la gent d'en Berwick.

DURAN

De la gent d'en Berwick a nosaltres?

OLIVER

Entregada la ciutat no hi tenim més tractes ab aquest mal subjecte.

FERRER

Jo us prego que no parlèu tan alt, que, ab tot y haver sigut els embaxadors de la ciutat, podriau empenedírvosen.

DURAN

Al estat a qu'hem arribat tant nos deu fer morir com viure.

OLIVER

Diguèu.

FERRER

El Duch de Berwick te mólt interès en saber hont està amagat en Casanova.

DURAN

Y vós sóu l'encarregat de buscarlo?

FERRER

Jo tinch mólt interès en poderli dir, convençut, com n'estich, de que no ho vol saber per cap mal.

OLIVER

Encara que ho sabessim no us ho diriem.

DURAN

La veritat es, senyor Coronel, que no us deu estranyar, dat lo càrrech que desempenyèu en aquesta guerra prop d'en Berwick.

FERRER

M'heu judicat malament a vora d'en Berwick, que, gracies a la meva proximitat al Marescal, no s'han comès les atrocitats qu'eren de temer.

DURAN

Encara més?

OLIVER

Fa tanta pena escoltarvos, que ni se us pot sentir.

FERRER

Es que aquí no'l conexèu al Marescal, que jo us asseguro que es un bon home, de bones entranyes.

DURAN

No seguiu.

OLIVER

Al contrari. Dexèulo dir. Companys: acostèuvos tots pera sentir a aquest home, que, encara que no ho sembli, es català de pare y mare. No es veritat, Coronel Ferrer?

FERRER

Sí; com tots vosaltres. *(Remor general.)*

FRANCISCO

No com tots nosaltres; nó! *(Remors.)*

OLIVER

Però escoltèulo, que'ns està fent l'elogi d'en Berwick. *(Més remors.)*

FERRER

Donchs sí: estava dihent que no conexèu'l fons de la seva ànima, y ja veurèu, un cop tinga ben segura aquesta ciutat y tota la Catalunya, ab l'ascendent que jo hi tinch, com influhirà ab el Rey Felip pera que Barcelona recobri'l séu esplendor.

BLAY

Axò no ho podrà fer may'l Rey Felip, que no'l tindrèm may per rey nostre, encara que aquest homenot li aconsellés, que no ho farà, perque són tan dolents l'un com l'altre.

DURAN

Ja ho veyèu, Coronel Ferrer. Y ara dexèunos

tranquils ab nostra desolada Barcelona. Y vós anèu a gosar del triomf d'aquexos vencedors, als que tant heu ajudat.

FERRER

Per la pau y benestar de tots a la fí.

OLIVER

Anèulo a gosar, que no'l gosarèu gayre, per xò.

FRANCISCO

Nó; perque'ls traydors per tot arrèu ve un dia que reben la seva paga.

FERRER

Es que jo per vostra llengua us puch fer agafar aquí mateix.

FRANCISCO

Potser vos costaría la vida.

DURAN

Companys: apartèuvos d'aquest home!

BLAY

Sí; veníu tots. *(Tots hi van.)* Y esperèm a en Joan Dalla, que deu estar a punt de venir.

POBLE

Y que vindrà!

FRANCISCO

Estiguemne segurs.

POBLE

Sí que vindrà!

FERRER, *acostantse a Duran y a Oliver.*

Y ara lo que us pertoca fer a vosaltres pera'l bé de nostres paysans... *(La gent se va retirant.)*

BLAY

Ja tornarèm quan en Dalla sigui aquí.

DURAN

Sempre ho procurarèm, costi lo que costi.

FERRER

De moment jo us prego que aconsellèu a tothom que assistesca al *Te-Deum* aquest matí.

OLIVER

Y teniu seguretat de que's cantarà avuy aquest *Te-Deum?*

FERRER

Sí.

DURAN

Però si no's trobarà qui'l canti ni teniu altar preparat...

FERRER

Tot hi serà al moment que convinga.

ESCENA IV

Els matexos y GERVASI, que ve de la Sèu.

FERRER

Mirèu: aquí ve un bon amich meu, que us ho dirà com està tot.

DURAN

Bon amich vostre?

OLIVER

De segur, donchs, qu'es un traydor.

FERRER

Gervasi: què hi hà?

GERVASI

Surto de la Catedral. Vinch d'ajudar a montar l'altar pel *Te Deum*.

FERRER

Ja ho sentiu.

GERVASI

Es un altar improvisat, perque les bombes han malmès tots els altres. Se veu que, més que a rès, apuntaven als temples y a les grans cases.

DURAN

Y qui'l cantará'l *Te-Deum?*

GERVASI

No seràn gayres a cantarlo; però ja n'hi haurà prou. Pagant Sant Pere canta.

FERRER

Tot serà a punt, donchs.

GERVASI

Es clar!

DURAN, *a Gervasi.*

Y tu, segons sembla, has ajudat a montar l'altar.

GERVASI

Jo sol he fet més que tots els altres.

OLIVER

Tu que has exposat la teva vida per la Patria!

GERVASI

Jo sempre he cregut que la rahó era tota del Rey

Felip. Mes m'ho havía callat. Que ho digui'l Coronel Ferrer si no he servit sempre la bona causa.

DURAN

Me vols creure? Vésten lluny, perque a Barcelona als que són com tu'ls hi perilla la vida.

GERVASI

No pas ara! No pas ara! Coronel Ferrer: aconsellèu a Berwick que posi manilles y mordaces a aquesta gent. D'altra manera'ns ne faràn una. *(Torna a entrar a la Sèu.)*

DURAN

Quin fastich, veritat? *(Dirigintse a Oliver.)*

FERRER

Ja ho heu sentit lo que'm demana, senyors delegats per Barcelona!

OLIVER

Feu, donchs, a mida del séu gust, que també deu ser el vostre.

FERRER

Jo abans de tot vull la sumissió franca de tota Catalunya, y per conseguirho ajudaré en tot a...

DURAN

A la ciutat?

FERRER

Nó: al Duch de Berwick.

DURAN

Donchs posèunos mordaces y grillons.

FERRER

Haurèm de ferho.

DURAN

Llàstima d'una bala...

FERRER

Ne necessitariau móltes.

OLIVER

Ja'n queden. Y mans per ferne y engegarles!

FERRER

Aquí nó.

DURAN

Y dies, y anys, y fins sigles. Que podràn arrasar Barcelona; però, arrasada y tot, sobre sos fonaments se'n axecarà una altra, que serà no més dels catalans y eterna.

FERRER

Quedèu en pau, senyors delegats.

DURAN

Anèu, vós; anèu.

FERRER, *sarcàstich.*

Y no les perdèu may les esperances! *(Se'n entra a la Sèu.)*

DURAN, *a Oliver.*

Sortim, que no'ns fassin assistir al *Te-Deum.*

OLIVER, *a la gent del poble, que està a l'altra part del claustre.*

Sí; anèu tots a casa vostra, que, ja ho veyèu, en Joan Dalla no ve. Anèu, que us farien entrar a la Sèu per força. *(Surt tothom per diferentes bandes menos cap al temple. El darrer d'anàrsen, y que no arriba a desaparèxer, es en Francisco.)*

ESCENA V

FRANCISCO y LAYA

LAYA, *arribant del carrer.*

Francisco!

FRANCISCO

Laya! Què vens a fer aquí?

LAYA

Vinch a resar una estona. Avuy fa un any que'ns va caure la bomba que matà al pare y a tu t'arrencà'l braç. No te'n recordes qu'era avuy?

FRANCISCO

Prou! Devía ser en aquesta hora: veritat?

LAYA

Sí; en aquesta hora. Tu y'l pare acabavau de pulir una daga pera'l Conseller en Cap. No es axò?

FRANCISCO

Y no la varem acabar, ni ja s'acabarà may.

LAYA

Donchs l'hem d'acabar jo y tu.

FRANCISCO

Are sí que finida la guerra...

LAYA

Donchs jo la acabaré sense tú, que ja'n sabré ara.

FRANCISCO

Y serà pel teu marit: veritat? Perque ara sí que us casarèu aviat. Y jo me'n aniré lluny.

LAYA

Tu no te'n aniràs may d'allà hont jo siga, pobre Francisco! Y en quant a nostre casament, veurèm còm anirà encara.

FRANCISCO

Nó, nó; que jo desitjo que siguèu feliços!

LAYA

Feliços? Hont es ara en Gervasi?

FRANCISCO

No ho sé.

LAYA

Es que m'han dit que en Gervasi ha sigut traydor a Barcelona, y fins m'acaben d'assegurar que està treballant ara a la Sèu perque avuy mateix se puga cantar el *Te-Deum* d'en Berwick. Y si es veritat, jo per axò no hi passo. Que ho sabs tú? Dígamho, si ho sabs!

FRANCISCO

No sé rès jo. *(Vegentse que ho sab y no vol dirho.)*

LAYA

Míra: tant decidida que venía a pregar per la animeta del pare, y ara, per por de trobar a en Gervasi, no goso entrar a la Sèu.

FRANCISCO

Déxaho córrer. Ja hi aniràs una altra hora, quan haja passat aquesta vergonya d'avuy. Y jo t'hi acompanyaré.

LAYA

Nó; nó. Anémhi ara.

FRANCISCO

Ara nó.

LAYA

Es que hi hà en Gervasi.

FRANCISCO

Que nó,'t dich!

LAYA

Tens l'ànima d'or. Tu sabs alguna cosa, y encara m'ho amagas. Mes no't val, perque ara surt. No li diguis que sóch aquí. *(Se fa enrera perque de cop no la vegi en Gervasi.)*

ESCENA VI

LAYA, GERVASI y FRANCISCO

GERVASI

Ola, Francisco! Estich cansat de tant treballar.

FRANCISCO

No sé perque us escarrassèu tant.

GERVASI

Perque en Berwick quedi content.

LAYA

Gervasi!

GERVASI

Ah!; ets aquí, Laya?

LAYA

Sí. Avuy fa un any que van matar al pare, y vinch a resar. Vols venir ab mí?

GERVASI

No puch ara. Haig d'estar per altres feynes

LAYA

Sí; tens d'estar per en Berwick, que aviat arribarà pera pregar al séu Deu, que no deu ser pas el Deu nostre.

GERVASI

Què't diré...!

LAYA

Parla clar, home! Jo ja m'ho temía, y m'ho havien dit. Però jo no ho volía creure que t'havías empassat als enemichs nostres. Y fins m'havien assegurat que mentres durà'l siti servias d'espía a les ordres secretes d'aqueix traydor ben provat que's diu Ferrer.

GERVASI, *a Francisco.*

Ja deus haver sigut tu qui li ha anat ab histories!

FRANCISCO

Jo no he dit may rès de tu. Que ho digui ella!

LAYA

En Francisco may me'n ha dit rès de tu. Ab axò, vina ab mi a la Sèu ara. Y si no vens, ja vindrà en Francisco. Aném!

GERVASI

No puch. Ja t'ho he dit. Y ja estich tip de veure sempre ab tu a aquest home.

LAYA

Aném, Francisco; aném!

GERVASI, *a Francisco.*

Tu te'n vas per un altre cantó. Ab ella no ho vull.

FRANCISCO

Jo faré lo que ella'm diga. Y no'm facis enrahonar.

GERVASI

Fòra d'aquí!

LAYA

No't moguis; y si'm vols be, enrahona d'una vegada.

GERVASI

Ves, esguerrat!

FRANCISCO

Donchs ara si que enrahonaré, perque ja es conciencia callar, Laya! Per l'ànima de la mare, qu'es al Cel, jo t'ho dich: aquest home es un traydor a Catalunya, y fa temps que cobra per axò.

GERVASI

Ments!

LAYA

Digas. Digas.

FRANCISCO

Ara fa un any, quan van tirar la bomba que va enfonzar la casa d'aquesta, ja feyas de traydor, y, com t'he dit, ja tenías paga. Jo te'n presentaré testimonis, si vols.

LAYA

Y tu't vols casar ab mi y dius que m'estimas?

GERVASI

Si que t'estimo; sí.

LAYA

Oh, quina vergonya!

GERVASI

Y encara's tindría de veure si lo que jo he fet es traydoría.

LAYA

Apàrtat!

FRANCISCO

Ja'l sents!

GERVASI

Tot lo que jo he fet, que ja t'ho esplicaré, es per la voluntat que't tinch, Laya: per fer nostra felicitat; per sortir d'aquesta pobresa en que vivim y arribar a un lloch ben alt, essent tu y jo la enveja de tothom.

LAYA

Y quí t'ha dit que jo vulga surtir de ma pobresa honrada apartantme dels meus vehins de tota la vida? Jo seré sempre com he nascut y com m'han fet els meus pares. El meu pare m'ho va dir al morir: Laya; sigas sempre meva encara que jo no siga al món. Jo't veuré des del Cel y vetllaré per tú. Y al Francisco, que's dessangnava al costat séu, li va dir: Si vius, Francisco, no abandonis may a la meva filla.

FRANCISCO

Y jo no t'he dexat may des d'aquell dia, y no't dexaré may si't puch servir. Ja tu ho sabs.

LAYA

Sí; ja ho sé, Francisco.

GERVASI

Y jo què hi puch fer si'ls etzars de la vida m'han portat hont soch?

LAYA

Lo que has de fer es apartarte de mi per sempre.

GERVASI

Nó, Laya, perque jo t'estimo més cada dia, y vull ser feliç ab tu.

LAYA

Jo ab tu no ho sería de feliç, perque avuy me repugnas y'm fa vergonya d'haverte estimat tant. Vés pel món; vés ab els traydors, que prou ne trobaràs, y dónalshi aquest amor que's ven per un grapat de moneda, mólta d'ella robada a nostres llars.

GERVASI

Laya: escóltam!

LAYA

Nó; déxam.

FRANCISCO

Déxala, que t'ho diu!

GERVASI

Y a tu't trencaré l'altre braç si no te'n vas ara desseguida.

LAYA

Se'n anirà ab mi.

GERVASI

Nó; sol!

FRANCISCO

Aném, Laya! *(Van a sortir.)*

GERVASI, *anàntseli a tirar damunt.*

Brètol!

LAYA, *a Gervasi.*

Déxal! *(En Francisco li posa'l braç devant, y la Laya's posa entremig dels dos.)*

GERVASI

Te mataré!

LAYA

Corrèu! *(Cridant.)*

GERVASI, *tot anàntsen cap al temple.*

Ja't trobaré! Ja't trobaré!

LAYA

Aquest home que vols matar serà'l meu marit. Aném Francisco!

FRANCISCO

Aném, Laya! *(Surten cap al carrer.)*

ESCENA VII

JOAN DALLA y en SEVERET

DALLA

No'ns han dit rès la Laya ni en Francisco. Estich segur de que ni'ns han vist. *(Fa un instant que ha entrat ab en Severet en escena.)*

SEVERET

Per què hem trobat a fòra tants soldats dels altres fent dues rengleres?

DALLA

No ho sé jo! Com que ara ja entren aquí com a casa seva!

SEVERET

Y per què'ls hem dexat entrar nosaltres? Aquí es a casa nostra. No, avi?

DALLA

Sí, Severet. Però ells ens han guanyat

SEVERET

Y per què'ls hem dexat guanyar?

DALLA

Perque nosaltres hem sigat cobarts, y si no haguessim sigut cobarts, tots els d'aquí seriem morts abans d'entrar la mala gent. Y axò fóra un cementiri.

SEVERET

Y vós y jo també fórem morts. Nó, avi?

DALLA

També.

SEVERET

Donchs jo no'n vull ser de mort. Però si vós fóssiho mort, jo també voldría serho, avi.

DALLA

Pobre fill meu!

SEVERET

Y si jo fos mort y vós no ho fossiu, jo me'n aniría ab el pare, que ja'l trobaría, ja, al pare. Dihent als altres morts: que hauriau vist al pare?

DALLA

Pobret!

SEVERET

Que va morir totseguit, quan el van penjar, el pare, avi?

DALLA

Sí.

SEVERET

Y ara què fem aquí?

DALLA

Ens han de venir a trobar els catalans que encara són valents y voldríen tornarhi altra vegada.

SEVERET

Y que són gayres?

DALLA

No ho sé.

SEVERET

Quants?

DALLA

Ja ho veurèm.

SEVERET

Es que a Montanya no n'hem trobat cap.

DALLA

No ho diguis, Severet, que sí que n'hi han mólts a Montanya.

SEVERET

Quants?

DALLA

No ho sé.

SEVERET

Tampoch ho sabèu?

DALLA

Forces.

SEVERET, *plorant.*

Es que no n'hi hà cap, avi. Tothom te por. Y aquí també.

DALLA

Càlla; càlla, Severet.

SEVERET

Y còm es que plorèu ara, avi?

DALLA

No ho sé, fill meu. No ho diguis a ningú, Severet. Ploro per la meva Terra, que s'està morint. Hont són mos germans, Severet? Ens haviem de trobar aquí ab els més decidits. Y, ja ho veus: no hi hà ningú. Hont són, Severet?

SEVERET

Potser tots són morts, que'ls han penjat com al pare. No plorèu més, avi. Veyèu? Jo no ploro, que no més m'enrabío. *(En Severet arrenca en plor fort perque veu plorar al avi.)*

ESCENA VIII

BLAY, JOAN DALLA y en SEVERET.

BLAY

Ola, Joan Dalla!

DALLA

Ola!

BLAY

Gracies a Deu qu'heu arribat!

DALLA

Es que vinch de mólt lluny, y ab en Severet... Però còm es que no hi hà ningú aquí?

BLAY

Ja vindràn.

DALLA

Jo lo que us dich es que vinch de la Montanya de Catalunya, hont vos vaig prometre que aniría a recullir gent pera tornar a combatre a aquests malehits, y axís com l'altra vegada no van poguer entrar els somatents a Barcelona, entrarhi ara y fer foch dia y nit y trèurels a tots de casa.

BLAY

Y bé: què han determinat aquella gent? Quants se n'han allistat?

DALLA

Veurèu: allistats, axò que's diu allistats, cap. Però entusiasmats per la causa de Catalunya, tothom. Y m'han promès que vindràn tots a ajudarnos. Fins tenen una oració, que la van aprenent de poble en poble. Y veurèu que us la diré perque la aprenguèu. *(De mica en mica ha anat comparexent gent en escena.)* La oració diu axís:

Pare nostre Jesucrist,
Madona Verge María,
girèu'ls ulls de pietat
a la pobra Patria mia.

L'han lligada mans y peus,
la sanch per son còs fa via.

Ni ab la pau dintre del Cel
feliç l'ànima sería.

Catalans som y serèm,
que'ns ne vàreu fer un dia.
Ay, Catalunya del cor,
no volèm sens tu alegría!

Allunyèu als malfactors
de la nostra companyía
Pare nostre Jesucrist,
Madona Verge María.

(Remor d'aprobació de la gent.)

BLAY

Y quan vindràn a ajudarnos?

DALLA

De primer diuen que'ns axequèm els d'aquí dins, qu'ells ja seguiràn.

BLAY

Y dels decidits, quants n'han entrat ara a Barcelona?

DALLA

Ab nosaltres cap. Peró'n vindràn mólts a la primera senyal. Abans volen sentir la nostra campana de Somatent, la Honorata, diuen.

BLAY

No m'agrada tot axò que dihèu, pobre Joan Dalla!

DALLA

Y jo què vols que t'hi digui? *(Commogut.)* Si donant la meva vida pogués moure la de tots els catalans, la daría totseguit.

SEVERET

Tenen por, avi!

DALLA

No ho tornis a dir axò, Severet!

SEVERET

Si que tenen por de morir, avi!

BLAY

Donchs si esperen que'ls cridi la Honorata, es en va, perque la Honorata no's tornarà a sentir may més. May més, pobre Joan!

DALLA

Y la gent d'aquí què fa? Dígamho, Blay. No veig casi ningú aquí. Y ja sabs còm quedarem.

BLAY

Ja hi havía mólta gent. Però ha vist que vós no arribavau, y ha entrat la desconfiança.

DALLA, *furiós.*

Desconfiança de mi?

BLAY

No desconfiança del vostre amor a nostra causa.

DALLA

Desconfiança de mi?

BLAY

Nó, us dich. Desconfiança de que us dexessin entrar a Barcelona.

DALLA

A mi no'm priva'l pas ningú, y si m'haguessin ferit, ferit y tot fóra aquí *(Va comparexent alguna més gent del poble)* ab 'en Severet altra vegada.

BLAY

No hi hà más gent aquí perque ara s'està preparant una cerimonia, y'ls bons patricis no volèm assistirhi.

DALLA

Y ahont aquesta cerimonia?

BLAY

Aquí a la Sèu.

DALLA

Y quina es aquesta cerimonia?

BLAY

El *Te-Deum* de les tropes vencedores.

DALLA

Quan?

BLAY

Ara mateix.

DALLA

Hi assistirà en Berwick?

BLAY

Sí, es clar, com qu'es per ell que's fa la festa! Ja te a punt el reclinatori.

DALLA

Qui l'ha dexat?

BLAY

No ho sé.

DALLA

De segur un noble barceloní.

BLAY

Jo no acuso a ningú sense saberho. Però veniu, y veurèu l'altar preparat.

DALLA

No ho vull veure.

BLAY

Fins a la porta tantsols.

DALLA

Abans de mòurem d'aquı que quedi mort. *(Se senten tochs de trompeta fòra.)*

BLAY

Escoltèu. Es en Berwick que ve ab ses tropes.

ESCENA IX

Els matexos, FRANCISCO y poble.

FRANCISCO, *entrant ab alguns més del poble.*

Ja hem arribat, Joan?

DALLA

Y donchs?

FRANCISCO

Però aquí no hi podèm estar perque està arribant en Berwick pel *Te-Deum*, y potser nos hi farien anar per força si erem masses aquí.

DALLA

A mi no m'hi faràn anar per força. Ni a n'en Severet tampoch. *(Entren alguns més del poble.)*

FRANCISCO

Mirèu: han sapigut que haviau arribat, y van venint.

DALLA

Vos pensèu que estàn desanimats els de fòra, y veig que hont ho estèu es aquí a ciutat.

FRANCISCO

Nó; d'ànima no ho creguèu.

DALLA

Si no ho estessiu, còm hauríau passat per la vergonya, sense rebelarvos, de que al cap de quatre dies de cayguda Barcelona s'hagués atrevit en Berwick a venir ell mateix a ciutat y a trepitjar nostra catedral? Abans de consentirho haver farsit de pòlvora tot l'altar, y quan ell fes oració, llensarhi un ciri encès y que tot anés enlayre. Les campanes! *(Se senten tocar.)* Té; ja deuen ser aquí! Quina tristesa que fa'l sentir les campanes! Des de que va caure ferit en Casanova que no les haviem sentides. Y toquen a festa les campanes! Fèules callar, per Deu! Que no toquin més!

FRANCISCO

Ja no manèm nosaltres al campanar!

BLAY

Són d'en Berwick les campanes! Com tota la ciutat es d'en Berwick!

DALLA

Ja'l sento venir aquest home. *(Se sent trepig de cavalls sobre les pedres del carrer.)*

FRANCISCO, *a Dalla.*

No cridèu, que no'ns treguin!

DALLA

Jo sí que cridaré; sí. Però ara que entri a la Sèu, y que vagi a seure en la cadira de la ciutat, que, quan hi segui, jo hi aniré y le'n treuré. Y després que'm matin, que moriré content.

POBLE

Sí!—Per tots!—En nom de Barcelona! *(Remor dins del temple.)*

DALLA

Ja'ls sento, que ja són dins de la Sèu. Escoltèu tots. Omplíuvos l'ànima d'aquexos remors d'odi, que són dels enemichs de Catalunya, que són contra nosaltres. La nostra Sèu, companys, la casa sagrada del nostre Deu, està plena d'odis. Allí hont ens han batejat a tots; allí hont hem caygut de genolls pregant a nostre Deu per la felicitat de tota la nostra Terra, aqueix lloch es avuy la presa de Satanàs. Escoltèu. Canten. Y s'ha trobat qui pregui per nostres enemichs!

BLAY, *en veu baxa.*

Mólt pochs se n'han trobat.

FRANCISCO

Per força!

DALLA

No hi hà forçes que valguin contra de l'ànima. Mala llevor de traydors! Dexèume anar a mi! Tot sol jo! *(Al anar a obrirse pas cap al temple entren per altre porta Duran y Oliver.)*

ESCENA X

DURAN, OLIVER, DALLA, BLAY, FRANCISCO, SEVERET, LAYA y poble.

DURAN, *sortintli al pas.*

Hont anèu, Joan?

DALLA

A acabar ab aquesta infamia que vosaltres consentiu. De Deu no més n'hi hà un, y aquest es el nostre.

DURAN

No us moguèu.

DALLA

Vosaltres no manèu aquí! Heu consentit en no ser ningú! Sóu servents d'en Berwick!

OLIVER

Ciutadans: si volèu salvar vostra vida no dexèu entrar ara a la Sèu a aquest home.

DALLA

Pas! Pas vos dich! *(Ningú s'aparta.)*

BLAY

Esperèuse, Joan Dalla!

DALLA

Que vull arrencar en Berwick de la cadira de la ciutat y arrossegarlo per terra!

DURAN

Que no passi, companys! *(Remors del poble.)*

POBLE

Esperèuvos!—No entrèu!

DALLA

Dexèume! Que'm dexèu!

POBLE

Donchs que hi vagi!

DURAN Y ALTRES

Nó!—Nó!

OLIVER

Ja s'ha acabat la cerimonia.

DALLA

Mentida!

POBLE

Sí!—S'ha acabat!

DALLA

Ira de Deu! No puch venjar a Barcelona!

POBLE

Ja surten!—Ja se'n va en Berwick!—Y surt rihent!

BLAY

Ja deu pujar a cavall.

FRANCISCO

Van per aquest carrer.

DALLA

Fins la Honorata toca per ell! Fèula a troços la Honorata, que ara ja està deshonrada.

POBLE

Ja ve en Berwick!--Ja ve!

DALLA

Dexèumel veure passar! *(Li fan pas. Puja'ls graons de la porta de la Pietat.)* D'aquí'l veuré! Ah, ja'l veig venir! Ja s'acosta! Ja es aqui! Malehit siguis, Berwick, tu y'ls teus! Malehit siguis tu y'ls teus, Berwick! Lladre! Bandoler! Matador de pobles: *(Mentres anava cridant s'ha sentit un tret de fusell. Remor del poble. Joan Dalla s'ha posat les mans al pit y segueix cridant, però ab veu cambiada.)* malehit siguis pels sigles dels sigles! *(Entra altra glopada de gent; entre mig d'ella la Laya. Quan ha acabat de parlar en Dalla ensopega, y, a punt de caure pels graons, torna enrera, cayent per últim a terra.)*

DALLA

Ay Deu meu!

SEVERET

Avi!

DALLA

M'han tirat, Severet!

SEVERET

Avi!

BLAY

Què teniu? Agafèuse ab mi. Alsèuse.

DALLA

Estich ferit. No puch!

SEVERET

Jo no ho vull qu'estiguèu ferit, avi!

DALLA

Fillet meu: jo'm vaig a morir!

SEVERET

Nó, avi; nó!

DALLA

Y ab tu, fillet meu, queda'l meu esperit! Y ab tots vosaltres! *(Dirigintse al poble.)* Sobre aquesta Terra, qu'es nostra y sempre serà nostra! Y tu, Severet, siguis sempre de la teva Terra! Sents, Severet? Siguis sempre de Catalunya!

SEVERET

Sí, avi.

DALLA

Estímatela quan siguis gran còm jo me la estimo.

SEVERET

Sí, avi.

DALLA

Y quan siguis vell, els teus fills y néts que s'estimin més que tot lo del món a Catalunya, y que no's dobleguin may als dominadors de la teva raça.

SEVERET

May, avi, may!

DALLA

Y'ls néts dels séus néts tampoch. Y fins lo darrer dia del món que siguin catalans sempre: catalans y fòra.

SEVERET

Sí, avi, sí; catalans y fòra.

LAYA

S'està morint!

FRANCISCO

Joan Dalla!

BLAY

Joan!

SEVERET

Avi! *(Seguexen tocant les campanes, menos la Honorata, que ha parat.)*

DALLA

Ha callat la Honorata! Que no toqui mès! May més! *(Mig s'incorpora apoyat ab alguns homes del poble y ab la Laya y abraçantse fort ab en Severet.)* Abràçam fort, Severet!

LAYA

Serà fill meu!

SEVERET

Avi!

DALLA

Pare nostre Jesucrist,
Madona Verge María,
girèu'ls ulls de pietat
a la pobra Patria mia.

L'han lligada mans y peus,
la sanch per son còs fa via.
Ni ab la pau dintre del Cel
feliç l'ànima sería.

BLAY

S'està acabant! *(Sense sentirse, en Dalla va dihent la oració, que acaba en Severet.)*

SEVERET

Catalans som y serèm,
que'ns ne vàreu fer un dia.

Ay, Catalunya del cor,
no volèm sens tu alegría!

Allunyèu als malfactors
de la nostra companyía
Pare nostre Jesucrist,
Madona Verge María.

FRANCISCO

Es mort!

DURAN

Mort!

ALGUNS DEL POBLE

Mort!—Mort! *(El teló comença a caure mólt pausadament des de que en Severet diu «Catalans som y serèm».)*

Obres d' Angel Guimerà

	Pesse
GALA PLACIDIA tragedia en tres actes.	2
JUDITH DE WELP » » »	2
LO FILL DEL REY » » »	2
MAR Y CEL » » »	2
REY Y MONJO » » »	2
LA BOJA » » »	2
L'ANIMA MORTA » » »	2
EN POLVORA drama en tres actes.	2
JESUS DE NAZARETH tragedia en cinch actes.	2
MARIA ROSA drama en tres actes.	2
LAS MONJAS DE S. AYMAN drama en quatre actes.	2
LA FESTA DEL BLAT » tres »	2
TERRA BAIXA » » »	2
MOSSEN JANOT » » »	2
LA FARSA comedia en tres actes.	2
LA FILLA DEL MAR drama en tres actes.	2
ARRAN DE TERRA » » »	2
LA PECADORA » » »	2
AYGUA QUE CORRE » » »	2
LO CAMI DEL SOL tragedia en tres actes.	2
ANDRONICA » » »	2
SOL SOLET... drama en tres actes.	2
LA MIRALTA » » » »	2
L'ELOY » » » »	2
LA SANTA ESPINA, rondalla en tres actes y sis quadros.	2
L'ARANYA, drama en tres actes.	2
SAYNET TRIST, en tres actes.	2
LA REYNA JOVE, drama romàntich en quatre actes.	2
JESUS QUE TORNA drama en tres actes.	2
INDIBIL Y MANDONI tragedia en tres actes.	2
AL COR DE LA NIT drama en tres actes.	2
L'ANIMA ES MEVA drama en tres actes.	2
JOAN DALLA, drama en tres actes	2
LA REYNA VELLA, en tres quadros.	1
TITAYNA, drama musical en dos quadros.	1
LA SALA D'ESPERA, comedia en un acte.	1
LA BALDIRONA » » »	1
MESTRE OLAGUER, monòlech.	0
MORT D'EN JAUME D' URGELL, monòlech.	0
EN PEP BOTELLA, monòlech.	0
Poesies, tercera edició.	5
Cants a la Patria, discursos.	5
Segon Llibre de Poesies.	5

Punts de venda: En les principals llibreríes.